

У НОВОМЕ САДУ У УТОРАК 15. ДЕЦЕМБРА 1881.

ПОЗОРИШТЕ

УРЕЂУЈЕ А. ХАПИЋ.

Излази свака о дану сваке представе на по табака. — Стоји за Нови Сад 40, а на страну 60 новч. месечно. — Претплата се шаље администрацији „Позоришта“, у матичном стану, у Новоме Саду.

САРА БЕРНХАРДОВА.

I.

Ко није чуо, или читao што о Сари Бернхардовој, тој правој глумици по милости божијој? Европа и Америка говори једнако о „божанственој“ Сари, сви листови редом уздижу је до неба и проносе јој славу на све стране света.

О тој Сари хоћу и ја да вам причам, хоћу да вам кажем све, што сам о њој дознао, хоћу да вам опишем игру њезину у оним улогама, које сам од ње пре неки дан гледао.

Сара је права уметница у потпуном, у правом смислу те речи. Њено лепо, велико око говори и онда, када јој уста ћуте. Нека необична, неисказана ватра очију њезиних заноси те, очарава те бајним чаром својим. Тај силан сјај очију њезиних може да ти отвори рајске двери, или да те суноврат стрмоглави у најдубљи понор пакла. Те очи могу чуда починити: могу те навести и на то, да би се могао заклети, да је Сара најлепша међу најлепшима, могу учинити, да заборавиш, да се Сара морала родити у гладној години.

Па онда какав је дивотан глас у ње! „Le timbre d'or de sa voix harmonieuse remue les coeurs les plus insensibles“, (Звук златног јој гласа мило звони те дира и у срца тврдокорна, неосећајна), веле француски критичари о њезином гласу. Да је од сребра или злата, не би био од таквог милиог звука, нити би могао тако нам потрести душу. Кад је слушаш, час ти се чини као да поток тихо ромори, жубори, или као да славуј прижељејује, час ти опет долази, као да чујеш вештог свирача, који на флаути изводи тихомирне уздисаје, предисаје, читаву скалу меких осећаја.

Сара се родила у сретан час! „Toutes les mises ont dû présider à la naissance de Sarah Bernhard“, (Кад се рођила Сара Бернхардова, свака ви-

ла њу је даривала даром својим), веле Французи. Она је пореклом Чивуткиња, али је још у детињству своме покрштена, да би се могла васпитати у версаљском манастиру по имениу Граншан. Четири пута су је проторали из манастира, и толико исто пута примили су је опет натраг. Умела је тако лепо молити и плакати, да је свакога умекшала, умилостивила. Када је оставила манастир, рече, да би „волела бити дувна“, али брзо додаде: „Ако, то јест, не могу постати глумица“.

Кад је дошла у глумачку школу, тражили су од ње, да декламује штогод. Она је знала само лафонтенову причу о пару голубова, и ту је тако лепо изговорила, да је одмах примљена у школу. Ту се учила тако добро, да је добила награду за добре ђаке, и тако буде 1862. г. примљена у „Театер Франс“. Ту јој се учини, да је дуг пут, којим ваља почетнице да иду, те тако оде у позориште „Гимнас.“ И ту не остале дugo, него оде у Шпањолску, да се надише мириза од наранџа.

У повратку свом у Париз није могла наћи места ни у једном позоришту. Од туге, што не може да игра, поче се губити, вехнути. У тој својој муци досети се нечemu: узме на себе туже име и стаде излазити у мањим улогама на портсен-мартенској позорници. То јој је таман толико доносило, да се хлебом храни. На послетку управитељ одеонског позоришта даде јој улогу у „Руј Блаз“-у, и кад је њоме продрла, прими је за члана с уговором на пет година дана.

Лепо се допала у копеовом делу „Le passant“, у ком је изишла као талијанско момче. Дражило је паризлије, да виде у мушким оделу глумицу, којој витак стас, као некакав paradoxon, и дан данас исмевају хумористе у Европи и Америци. Сара

је том улогом задобила цео Шариз. „Le passant“ дође у моду. За мало, па није било представе на добрим целима, а да се није приказивао „Le passant“.

После тих сјајних успеха, управитељ Théâtre français-а понуди је да потпише уговор и да пређе на прву француску позорницу. За случај, ако би прекинула уговор са управитељем одеонског позоришта, обвезана је била да плати 100.000 франака у име каштире. „То није никаква препрека за мене“, рече Сара, и „удари својим маленим ножицама по паркету свога салона, и, где, отуда почеше ионицати тражени новци“, као што лепо и фино веле о томе Французи. Тим начином могла је 1872. г. изаћи на позорницу француског позоришта, али се није допала. Тако у „Сфинги“,

том од Француза добро примљеном позоришном делу Октава Фељета, занела је дивном игром својом цео Нариз, те су тако морале занемити и сви противници њезини.

Од то доба скакала јој је цена све више и више у очима парискога света. Дивно су јој пошли за руком и све улоге, које је пре ње Рашелка играла. Јако би се знала јутити, кад су је стали упоређивати са Рашелком. „Je suis Sarah Bernhardt!“ — викнула би тада озлојеђена с поносом. И заиста Сара је ванредна појава у глумачком свету: она не узаймљује ни од кога, него све из себе, из срца и душе своје изводи и ствара.

1879. год. напусти Théâtre français, састави дружицу и почне обилазити свет, да покаже, да за њу ниче лаворика, где год д ће.

(Настава ће се.)

ЈИСТИНЯ

СРПСКО НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ.

(„Мамица“, шаљива игра у 3 чина, написао Е. Синглетија, преведена и посрблјена, приказана 10. децембра о. г.)

Посрблјена или непосрблјена „Мамица“ остаје мамица или правилније пуница, јер то је право српско име тој шаљивој игри. По нашем мњењу не би рђаво било ни жалосна игра, јер, што нам се ту износи, запело је жалосно, кад се у животу догађа. Приметити морамо, да су у нас више свекрве свему криве, али већ су и пунице прилично у моди. „Мамица“ мора публику занимати већ због тога, што је извађена из нашег свакодашњег живота; многи види у њој пријатеља, суседа, друга, а многи гледи баш и себе самога; али како је већ више пута приказана, то сад није тако занимљива, ма да су наша глумци, а и наша глумице, све и сва употребили, да своје улоге добро одиграју.

Представа је за цело и добро и вешто изведена; мало је у коме комаду позоришном толико округлине у приказивању целини, као што је то било овога пута у „Мамици“. Не знамо кога представљача или коју представљачицу прво да споменемо, а да не увредимо једне или друге. Да не знамо, да гђица Ј. Поповићева није још пуница, по јеној игри бисмо рекли да — јесте. „Мамица“ је представљена овде као смеса нека, она је пре свега мамица, па онда строга пуница, па заједљива жене, па ти приговара, па се дичи и поноси својим иметком, својим покојним, па ти је и адвокат, па за тим помирљива и шта још нема мамица у себи скривенога и — гђица Ј. Поповићева све нам је то вешто изнела. Кавак је то само контраст у оној сцени, када зета онако немилостиво чести разним пребацивањима и погрдама,

са оном сценом, где долази у лепој намери, да се за јубав мирја своје кћери са зетом измири? Па како је вешто изведена она сцена, где долази зету са адвокатом? Сума сумарум, гђица Ј. Поповићева приказала је „Мамицу“ вешто, или да употребимо израз јен у узори јој: „Та то је скандал“ — како је све то лено извела. Уз мајку стоји упоредо и кћи јој Анка (гђа Рајковићка), али са свим другим природе: матер слуша, мужа љуби, или више слуша матер, јер остаје иза мужа код матере. Ово је врло редак случај, да жена оставља мужа и крива на дужна, а све за љубав матери. Анкино меко срце, анкина новодјељива нарав така је с почетка, али само за то, да јој после срце живље бије за Митом, мужем својим. Анка се бори између двога: да ли ће слушати маму или срце, те с мужем поћи. То је све у њој у један мах, те се не зна, шта је од ње; час једно надвлада, час друго, и гђа Рајковићка је добро извела те промене. Особито јој је лепо доловивало, кад се на мужа нашла увређена због оне женске мараме, те хоће, да се раставља, а пре тога се она заузимала за мужа код матере. И мамица и њена не привлаче баш гледаоца, јер једна тера зета, а друга напушта мужа; са те стране не могу нам се допасти, али се могу похвалити, кад верно изведу своје улоге. И гђица Б. Хаџићева као сестричина Станчићкина, којој је за леђима строга тетка, а пред њоме млад адвокат — била је добра. Зна, да не сме од тетке али мора, јер срце хоће. Не би зборег било мало више бојазни, кад се већ одважи на тајно венчање, јер мамица није тек — ма ко. И мушки се вешто извели своје улоге. Г. Ружић до најмање спитице, а особито оно место, где се неда, да га пуница гази. Г. Р. Поповић као стар адвокат и грчки младожења, а поред тога дрвенаст удварају задовољно нас је. Г. Димитрије-

вић био је у главном добар, само нам изгледа, да је мало већа небрига бро, а овамо има тешки терет на срцу: заљубљен је и женито бих се, а Мита му је жив пример, како се лепо пролази са мамцима. А шта да речемо о Јози г. Добриновића. Мало и опет много. Кло испуњени коморник и као добар писмоноша љубавних писама нико боли; као увређени човек такође, а особито беше добар човек оне сорте људи, што много рачунају на добре бакшице. Уз веће улоге згодно су пристали и представљачи малих улога, те је представа испала на наша потпуно задовољство.

—а—

П О З О Р И Џ Т Е.

* (Народно позориште у Загребу.) 14. децембра о. г. приказао се на загребачкој позорници нов комад под насловом: „Романтична жена и хомеопатички лекар“, од Рикарда Кастелвекија. О комаду и представи пише „Розог“ овако: „Романтична жена“ ступила је на наше позориште пред прилично празном кућом, али је имала снаге разведрти многа лица и потакнути опећништво на смех. Право рећи вила Кастелвекијева није се знала никада успети на висину правих уметника, ипак је имала у себи такових литерарних својстава, да би могла себи ослуграти славно име у повесници талијанског позоришта. Плодни тај писац спада у домаће тако рећи покрајинске старе књижевнике талијанске, те премда је пре 20 година славо велике успехе, то му се дан данас мало који комад представља на знаменитим позорницама лепе Италије. Прави узрок некадањој обљубљености његових комада беше актуелност. Сваки нови покрет на обзору политике, свако ново знанствено или књижевно питање, све је то Кастелвекија неописаним бразином и донекле површински на позорницу износно. Уз такове околности није чудо, да је толи даровит и популаран списатељ знао и могао успети, особито погледом на тадање доста јадно књижевно стање талијанске драме, која се искључиво француским производима питала и узгајала. Али времена се мењају. За време од 20 година позориште талијанско развило се необичним скоком и допрло до таковог степена вљавости, да се са првим нефранцуским свакако с успехом може натицати. Наша публика видила је у ово задање доба интересантне две слике некадањег и садањег стања позоришта талијанског, и то: у „Романтичној жени“ и у „Двобоју.“

Свакако је „Романтична жена“ најгласовитије дело по-менутог списатеља, и ако се узме у обзир време, у ком је исто састављено било (г. 1850.) и мањиност, која је тада завладала била свима првоздним главама услед романа Сандове и другова: тада се мора признати, да је комад сам по себи изврсна пародија тадањих пренапетих и романтичних женских живота. Успех тог комада, како тадањи листови пишу, беше колосалан и такав, да је у велико користио оздрављење многих јадника, које беше екстравагантна фантазија-романтичне француске школе покварила. Дан данас, када су све илузије романтизма постале првном сламом, када духовнима, књигом и творијама влада најпрактичнији, голи реализам, дан да-

нас, велимо, жена, као што је Кастелвекијева грофица, може бити само јунакијом добре лакрије. Садржај те позоришне игре сувише је једноставан, а да би се могао назвати заплетом, али у позведењу даје глумцима сувише тешког посла, а да би га тек когод могао играти. Две главне улоге грофице и доктора захтевају толику вештину у изразу пренапетости и етеричне сентименталности, а у исто доба такову искру хумора и реализма, да све остale особе у тој позоришној игри постају посве сувишима. Наше опећништво није се, додуше, нашло на правом путу, неизајући да ли ће узети целу ствар озбиљно или као лакрију. Емфатични језик, који романтичка грофица и њени лечник говоре, одговара сувише изразима најдувених немачких сентименталности, а да би могла наша публика веровати у први мах, да је то све криво и претерано. Тако у задњим чиновима синула је очито главна идеја комада и тада смеју ик краја ик конца. У целини својој, рећи нам је, да је хрватској публици грофчији карактер сувице непозната и туђа ствар, а да би јој сам комад могао омилити, али мотрећи озбиљније, налазимо тако врених призора, наравне и здраве народије, да ће се комад на нашем позоришту без сумње одржати. Превод је добар, али не слаже се ипако са духом комада похвашћење особа и места; јер у хрватском оделу цела ствар постаје немогућом и претераном. Исто тако морамо опазити, да су се неке двосмислице могле прикрити блажијим изразима, ипак изоставити, што би комаду са уметничког гледишта много било користило.

Што се у талијанском и француском језику лако и фино даје прикрити, то се у нашем језику, који је још прилично неконверзијоналан, мора прећутити, да се не падне у суровост.

Главне улоге грофице и доктора беху у рукама вредних глумаца гњица Фрајденрајхове и г. Фијана, те се о њима може рећи, да су прилично схватили своју улогу, премда гњица Фрајденрајхова нема снаге, ипак нарави за овако тешке и вртоглаве улоге. У сентименталним призорима нашла се на свом месту, али прави израз пренапетости живца не слаже се са млађаним лицем и детинским говором господиће Фрајденрајхове. Велика текија те улоге стоји у прелазима из високе идеалности у прозу свадањега живота, те није чудо, да се млади таленат гњица Фрајденрајхова борио у „Романтичној жени“ са претешком задањом, коју је делимично похвално решила. Г. Фијан беше много боли, али и њему није прирођен лаки тон разговора, ипак весељачка ћуд.

* (Бечко дворско позориште) остаће цео месец дана затворено. За то време ће се држати драмске представе у великој дворској опери. Позориште је прегледао сам цар и уверио се, да исто не пружа дољно сигурности за спасавање публике у случају поожара. С тога је лично наредио, да позориште буде затворено све дотле, док се нужне поправке не сврше.

Издaje управа српског народног позоришта.

СРПСКО НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ.

18. ПРЕДСТАВА.

У ПРЕТПЛАТИ 13.

У НОВОМЕ САДУ У УТОРАК 15. ДЕЦЕМБРА 1881.

ПРВИ ПУТ:

БЕРТРАМ МОРНАР.

ДРАМА У 4 ЧИНА, С ПРЕДИГРОМ, НАПИСАО БУШАРДИ, ПРЕВЕО Н,

ОСОБЕ У ПРЕДИГРИ:

Ђорђе	Ружић.
Самуило	Лукић.
Гроф Хамилтон	Р. Поповић.
Маркез Аморни	В. Поповић.
Цексон	Добриновић.
Марија	Д. Ружићка

Стрелци.

ОСОБЕ У ДРАМИ:

Јаков I., краљ енглески	Милосављевић.
Гроф Аморни, губернатор Портсмута	В. Поповић.
Цексон	Добриновић.
Капетан Ричерд	Димитријевић.
Берtram, морнар	Ружић.
Самуило Вартон	Лукић.
Марсел	Јовановић.
Маријана	Д. Ружићка.
Леди Арабела ,	Б. Хадићева.

У четвртак 17. децембра: „ШОЉА ТЕЈА“. Шаљива игра у 1. чину, с немачког превео Глиша Гершић. — За тим: „ГРЕНГОАР“. Позоришна игра у 1. чину, од Т. Банвиља, превео Ј. Ђорђевић.

Улазнице могу се добити у позоришној писарници од 9—12 сахата пре подне и од 3—5 сахата после подне, а у вече на каси.

ПОЧЕТАК У 7 А СВРШЕТАК ОКО 10 САХАТА.